

УДК: 373.2+004

Ірина Костянтинівна Мардарова,
кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри дошкільної педагогіки,
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»,
вул. Старопортофранківська, 26, м. Одеса, Україна

ІНФОРМАТИЗАЦІЯ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

У статті визначені поняття «інформатизація», «комп'ютеризація», «комп'ютерні технології в дошкільній освіті». Проаналізовано ряд проблем використання комп'ютерних технологій у роботі з дітьми в умовах дошкільного навчального закладу. Досліджено можливі шляхи подолання труднощів організації комп'ютерного навчання і зроблено деякі висновки щодо його ефективності. Аргументовано, що важливою умовою, яка дозволяє прогнозувати ефективність використання комп'ютерів у ДНЗ, є ставлення до них педагогічних працівників та їх готовність до здійснення цього процесу. Розглянуто процес підготовки майбутніх вихователів до використання комп'ютерних технологій, подано приклади студентських проєктів.

Ключові слова: інформатизація, комп'ютеризація, дошкільна освіта, комп'ютерні технології, підготовка вихователів.

Сьогодні в Україні відбуваються суттєві зміни в національній політиці дошкільної освіти. Входження нашої держави в єдиний європейський простір зумовлює прогресивні зміни щодо стратегії її розвитку. Процес інформатизації сучасного суспільства визначив необхідність розробки нової моделі системи дошкільної освіти, що базується на застосуванні комп'ютерних технологій. Комп'ютеризація дошкільної освіти є невід'ємною складовою інформатизації суспільства, що відображає загальні тенденції глобалізації світових процесів та гармонійного розвитку особистості дитини. Різномісний розвиток дитини, в умовах сучасного суспільства, тісно пов'язаний з розвитком її інформаційної компетентності, вмінням працювати з інформацією та обробляти її на персональному комп'ютері. Саме тому в новій редакції Базового компоненту дошкільної освіти приділяється увага використанню комп'ютерів у роботі з дітьми дошкільного віку.

Особливості використання сучасних комп'ютерних технологій у педагогічному процесі ДНЗ висвітлені в роботах учених (Ю. Горвиц, С. Дяченко, В. Могільова, В. Моторін, С. Новосолова, Ю. Олійник, С. Пейперт, Г. Петку та ін.). Учені стверджують, що впровадження комп'ютерних технологій у роботу с дітьми є однією з форм підвищення ефективності навчального процесу ДНЗ.

Мета даної статті: висвітлити проблеми використання комп'ютерних технологій в умовах сучасного дошкільного закладу та розглянути шляхи їх подолання.

Реформування освіти, необхідність її інформатизації спонукає дошкільну освіту, як першу ланку безперервної освіти, здійснювати пошук шляхів застосування комп'ютера як засобу розвитку особистості дитини-дошкільника. Зауважимо, що поняття «інформатизація» розглядається як сукупність взаємозв'язаних організаційних, правових, політичних, соціально-економічних, науково-технічних, виробничих процесів, що мають

на меті створити умови для задоволення інформаційних потреб громадян і суспільства завдяки розробці, розвитку й використанню інформаційних систем, мереж, ресурсів та технологій, які базуються на застосуванні сучасної обчислювальної та комунікаційної техніки. Часто термін «інформатизація» вживається разом із терміном «комп'ютеризація», який позначає процес розвитку та впровадження комп'ютерів, що забезпечують автоматизацію інформаційних процесів і технологій у різних сферах людської діяльності [3]. Поняття «комп'ютерні технології в дошкільній освіті» розглядаємо як комплекс навчально-методичних матеріалів, що охоплює технічні й інструментальні засоби обчислювальної техніки, а також систему наукових знань про їх роль і місце в навчальному процесі ДНЗ, форми та методи застосування для вдосконалення діяльності педагогів і дітей та їхньої взаємодії.

Загалом інформатизація дошкільних установ реалізується за такими напрямками:

- створення матеріально-технічних умов для розміщення, ефективного використання та збереження засобів інформатизації і комп'ютерної техніки;
- придбання комп'ютерної техніки, засобів інформатизації, системних і прикладних програм;
- підготовка та підвищення кваліфікації педагогічних працівників;
- упровадження в роботу освітніх установ комп'ютерних технологій;
- навчання інформаційних технологій педагогів усіх категорій;
- формування і розвиток медіатеки, створення і поновлення баз даних, формування, накопичення та ефективного використання освітніх ресурсів [4, с. 9].

Н. Корсунська вказує, що використання комп'ютерних технологій у навчанні дітей породило багато різних проблем, що є цілком природним, якщо врахувати складність техніки і самих

технологій. Ці проблеми, які постають на шляху комп'ютеризації, а також визначають способи інтегрування комп'ютерів у навчання, вимагають розгляду і аналізу. В цілому їх можна поділити на дві великі групи. Одна з них включає проблеми, які пов'язані з можливістю реалізації комп'ютерних технологій і слабо впливають на ефективність навчання. До них відносяться економічні, технічні, ергономічні та, частково, організаційні проблеми. Інша група проблем тісно пов'язана з ефективністю комп'ютерного навчання та пошуком шляхів використання комп'ютерів у навчальному процесі. До цієї групи відносяться психологічні, соціальні, гендерні проблеми та інші [6].

Упровадження комп'ютерів у роботу з дітьми починається з сім'ї, де сучасна дитина стикається з ним вже з дошкільного віку. А отже, великого значення набуває батьківська думка щодо можливостей використання комп'ютерних технологій під час навчання і виховання дітей. У сьогоденних умовах інформатизації суспільства, із запровадженням нових державних стандартів дошкільної та початкової освіти, вихователі, педагоги і батьки повинні бути готові до того, що після закінчення дошкільного закладу і вступу до школи дитина зіткнеться із застосуванням комп'ютерів. Тому виникає необхідність займатися підготовкою дитини до майбутньої взаємодії з комп'ютерними технологіями освіти ще з дошкільного віку. Також, для багатьох сучасних дошкільників комп'ютер є невід'ємною складовою довкілля і перед вихователями постає потреба використання комп'ютерних технологій в освітньому процесі ДНЗ задля позитивного та більш результативного впливу на різнобічний розвиток дошкільників.

У своєму дослідженні Л. Зімнухова, розглядає основні педагогічні цілі використання комп'ютерних технологій у роботі з дітьми, а саме:

- розвиток особистості дитини, підготовка її до самостійної продуктивної діяльності;
- розвиток мислення;
- розвиток комунікативних здібностей;
- формування вміння приймати оптимальні рішення в складних ситуаціях;
- розвиток навичок пошукової діяльності [4].

Визначимо фактори ризику використання комп'ютера у роботі з дітьми дошкільного віку, а саме: вплив на фізичне і психічне здоров'я дитини дошкільного віку (сидяче положення дітей у ході тривалого проміжку часу, психологічна втома, навантаження на зір, перевантаження суглобів кистей рук, комп'ютерна залежність, агресивна поведінка дітей, тривожність тощо); неякісне програмове забезпечення (використання комп'ютерних навчальних програм та ігор, що не відповідають віку дітей); не створені умови роботи дітей з комп'ютером (не організоване робоче місце за комп'ютером, погане освітлення, відсутність у дошкільному навчальному закладі кімнати релаксації тощо).

Першорядною умовою інформатизації дошкільної освіти є готовність вихователів до

використання комп'ютерних технологій у роботі з дітьми, що потребує наявності відповідної підготовки та їх постійну, неперервну самоосвіту. Інформаційна компетентність вихователя є компонентом загальної підготовки, показником його професійної майстерності і відповідності стандартам дошкільної освіти.

Отже, головними причинами обмеженого використання комп'ютерів у педагогічному процесі ДНЗ є, насамперед:

- відсутність матеріально-технічних умов для розміщення, ефективного використання комп'ютерної техніки, недостатній розвиток інфраструктури, необхідної для підтримки використання комп'ютерів та недостатня розробленість програмового забезпечення для дошкільників;
- недостатня підготовка вихователів, а також відсутність у них умов для організації занять з використанням комп'ютерних технологій;
- негативне ставлення з боку громадськості до комп'ютеризації дошкільної освіти.

Проте сьогодні в дошкільній освіті вже більше приділяється увага використанню комп'ютерних технологій у роботі з дітьми. Зокрема у Базовому компоненті дошкільної освіти, у варіативній складовій, визначені показники інформатичної компетенції дитини дошкільного віку, а саме: обізнаність із комп'ютером, способами керування комп'ютером за допомогою клавіатури, «миші», здатність розуміти і використовувати спеціальну термінологію (клавіатура, екран, програма, диск, клавіша, комп'ютерні ігри тощо) та елементарні прийоми роботи з комп'ютером у процесі виконання ігрових та навчально-розвивальних програм, створених для дітей дошкільного віку; вміння дотримуватись правил безпечної поведінки під час роботи з комп'ютером [2, с. 18]. У програмі розвитку дитини дошкільного віку «Я у світі» зазначається, що сучасна дитина старшого дошкільного віку живе в умовах високої інформатизації суспільства. Вона усвідомлює, що комп'ютер є сучасним інструментом, призначеним для обробки інформації. Робота з комп'ютером сприяє адаптації дитини до життя в інформаційному суспільстві, розширює можливості ознайомлення з навколишнім світом у привабливій для неї формі, сприяє розвитку життєвої компетенції, слугує потужним технічним засобом навчання, відіграє роль незамінного помічника у вихованні та загальному психічному розвитку. Використання комп'ютера уможливило почуття дитиною як активного суб'єкта пізнавальної діяльності. Завдяки комп'ютеру як інструменту діяльності у дитини формуються передумови теоретичного мислення, здатність свідомо обирати спосіб дій та працювати самостійно, в індивідуальному темпі, розвиваються базові особистісні якості [8, с. 345]. А саме:

- самостійність: культивує звичку до свідомої самостійної діяльності, вправляє в умінні самостійно долати труднощі, віднаходити способи розв'язання завдань;

- відповідальність: під час прийняття рішень вчиться бути відповідальною за виконану роботу, за спільну з іншими завершену дію (гру, виконання завдання тощо); відповідально ставиться до користування технікою, прибирає своє робоче місце, заохочує до цього інших;
- допитливість: проявляє інтерес до навчальних і розвивальних ігор, завдань, до визначеної мети;
- креативність: виявляє вміння висувати нестандартні ідеї, обумовлювати їх реалізацію;
- самовладання: намагається спокійно сприймати результати власного виконання комп'ютерного завдання, не панікує щодо допущених помилок; намагається довести розпочате до завершення, долати перешкоди, докласти власних зусиль, спокійно виправляє допущені помилки [8, с. 349].

Загалом, комп'ютерні технології спрямовані на: підготовку дитини до життя в інформаційному суспільстві, формуванню у неї вмінь працювати з інформацією, розвитку комунікативних здібностей, формуванню пошукових та дослідницьких умінь та вмінь вибору оптимальних рішень задля вирішення поставленого завдання, отримання додаткової інформації тощо. Комп'ютерні технології навчання є тим сучасним способом передачі знань, що відповідає якісно новому змісту навчання й розвитку дитини. Цей спосіб дозволяє дитині з інтересом навчатися, знаходити джерела інформації, виховувати самостійність і відповідальність при одержанні нових знань, розвивати дисципліну інтелектуальної діяльності [7, с. 404].

На сучасному етапі вирішення проблем, що пов'язані з недостатньою кількістю комп'ютерів та відсутністю розроблених ігрових та навчально-розвивальних програм створених для дітей дошкільного віку полягає, в першу чергу, у реалізації спеціальних державних програм, фінансуванні з боку органів місцевого самоуправління, фінансовій підтримці з боку різних громадських фондів тощо.

Однією із вказаних вище проблем інформатизації дошкільної освіти є – відсутність спеціальної підготовки у вихователів. Реалії сьогодення такі, що кожен вихователь має бути здатним до використання комп'ютерних технологій у власній професійній діяльності (роботі з дітьми та батьками, обміні досвідом, самоосвіті тощо). Застосування вихователем у роботі з дітьми комп'ютерних технологій дозволяє ефективно і доступно підкреслити новизну навчального матеріалу, розвиваючи у дітей пізнавальний інтерес, творчу активність, навички комунікації, відповідальність, самостійність тощо.

Н. Атапова наводить знання та кваліфікаційні уміння педагога в умовах інформатизації суспільства: повинен володіти відповідними знаннями, щодо використання комп'ютерних технологій; індивідуалізація навчання, яка передбачає введення в педагогічний процес комп'ютера, й вимагає застосування значної кількості методик, якими педагог повинен володіти досконало; повинен знати програмне забезпечення,

його складові, вміти допомогти дитині на кожному етапі заняття [1].

Під готовністю майбутніх вихователів до використання комп'ютерних технологій розуміємо новоутворення у структурі особистості, що забезпечує використання цих технологій у вирішенні завдань професійної діяльності.

Проте, щоб вимагати від вихователів швидкого оволодіння знаннями та вміннями роботи на персональному комп'ютері, вищий навчальний заклад має створити для цього певні умови (збагатити практичний досвід майбутніх вихователів з використання комп'ютерних технологій в організації навчально-виховного процесу сучасного ДНЗ, стимулювати у студентів інтересу до використання комп'ютерних технологій у майбутній професійній діяльності тощо). Здійснюючи підготовку студентів у виші до використання ними комп'ютерних технологій у педагогічному процесі ДНЗ, ознайомлюємо їх з комп'ютерними програмами Microsoft Word, Power Point, Microsoft Publisher, Windows Movie Maker, Scratch, Opera тощо та пропонуємо студентам розробити дослідницькі проекти.

Наведемо приклади студентських розробок. Наприклад, презентація «Свійські тварини» (студентки Ганни П.), яку вона розробила з використанням комп'ютерної програми PowerPoint та продемонструвала дітям за допомогою проектора на інтерактивній дошці.

Мета презентації: закріпити знання дітей про свійських тварин (де живуть, хто за ними доглядає, що вони їдять, частини тіла тощо), розвивати пізнавальні процеси (пам'ять, мислення, увагу), виховувати любов до тварин.

На першому слайді діти дізнаються тему заняття. На другому слайді діти повинні пригадати і відповісти де живуть свійські тварини; на третьому слайді вони повинні обрати поміж декількох тварин (диких і свійських) тільки тих тварин, що відносяться до свійських; на четвертому слайді діти обирають професію людини, яка повинна доглядати за тваринами на фермі; на п'ятому, шостому, сьомому, восьмому слайді, діти обирають чим харчуються тварини; на дев'ятому, десятому, одинадцятому слайді – розповідають яку користь приносять тварини на фермі; на дванадцятому слайді діти пригадують частини тіла тварини; на тринадцятому слайді обирають маму для дитинча тварини.

За допомогою програми Microsoft Publisher студентка розробляла навчальний зошит для активізації дитячого пізнання і газету для дітей та їх батьків «Соняшник». На першій сторінці газети наведені різноманітні загадки про тварин. На наступній сторінці подана казка «Вовк та семеро козенят на новий лад», під час читання якої дітям пропонується придумати та намалювати закінчення казки. На третій сторінці дітям пропонується пограти у гру «Хто де живе» (вони повинні обрати будиночок для кожної тварини). На наступній сторінці дітям пропонується пройти лабіринт та допомогти зайчику дістати моркву, також знайти

відмінності поміж двох картинок. На останній сторінці дітям пропонується із допомогою батьків пошити м'яку іграшку.

Підводячи підсумки зазначимо, проблеми пошуку можливостей та механізмів упровадження комп'ютерних технологій у педагогічний процес ДНЗ є пріоритетним напрямом модернізації дошкільної освіти, що залежить від багатьох

факторів: необхідності створення матеріально-технічних умов для розміщення та ефективного використання комп'ютерної техніки, розробки спеціального програмового забезпечення для дошкільників, наявності підготовлених до цього процесу вихователів, проведенням інформативної роботи з батьками тощо.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Атапова Н. В. Информационные технологии в школьном оборудовании / Н. В. Атапова. – М: РАО, 1994. – 186 с.
2. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні / науковий керівник: А. М. Богуш, дійсний член НАПН України, проф, д. пед. наук; авт. кол-в: Богуш А. М., Беленька Г. В., Богінч О. Л., Гавриш Н. В., Долинна О. П. та ін. – К. : Видавництво, 2012. – 26 с.
3. Денісова О. О. Концепція інформатизації в Україні / О.О. Денісова. – Режим доступу: <http://readbookz.com/book/218/8455.html>
4. Зімнухова Л. О. Використання ІКТ в освітньо-виховному процесі в ДНЗ / Л. О. Зімнухова. – Режим доступу: http://static.klasnaocinka.com.ua/uploads/editor/6564/443009/sitepage_53/files/zimnuhova_dosvid1.pdf
5. Корень В. А. Організація методичного супроводу впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у дошкільній освіті В. А. Корень // Впровадження та поширення інформаційно-комунікаційних технологій у роботі дошкільного навчального закладу з дітьми, педагогами, батьками та громадськістю : тематичний збірник праць / упоряд.: А. А. Волосюк; за заг. редакцією Л. А. Шишолік. – Рівне : РОІППО, 2015. – С. 9–13.
6. Корсунська Н. Проблеми комп'ютеризації навчання / Н. Корсунська. – Режим доступу: <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/metodser/111/4.pdf>
7. Олійник Ю. І. Способи використання інформаційних комп'ютерних технологій у підготовці фахівців галузі дошкільної освіти / Ю.І. Олійник // Педагогічні науки : зб. наук. праць. – Херсон: Видавництво ХДУ, 2009. – Вип. 51. – С. 403–408.
8. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у світі» (нова редакція) у 2 ч. Ч. II. Від трьох до шести (семи) років / О. П. Аксьонова, А. М. Аніщук, Л. В. Артемова та ін.; наук. кер. О. Л. Кононко. – К. : ТОВ «МЦФУР-Україна», 2014. – 452 с.

Ирина Константиновна Мардарова,

кандидат педагогических наук,

старший преподаватель кафедры дошкольной педагогики,

Государственное учреждение «Южноукраинский национальный

педагогический университет имени К. Д. Ушинского»,

ул. Старопортофранковская, 2б, г. Одесса, Украина

ИНФОРМАТИЗАЦИЯ ДОШКОЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ: ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ

В статье описан процесс информатизации дошкольного образования. Обосновано, что реформирование образования, необходимость его информатизации, побуждает дошкольное образование, как первое звено непрерывного образования, осуществлять поиск путей применения компьютера как средства развития личности ребенка-дошкольника. Доказано, что компьютеризация образования является неотъемлемой составляющей информатизации общества, что отражает общие тенденции глобализации мировых процессов и гармоничного развития личности ребенка. Даны определения феноменам «информатизация», «компьютеризация», «компьютерные технологии в дошкольном образовании».

Осуществлен анализ ряда проблем использования компьютерных технологий в работе с детьми в условиях дошкольного образовательного учреждения. В целом их можно разделить на две большие группы. Одна из них включает проблемы, которые связаны с возможностью реализации компьютерных технологий. К ним относятся экономические, технические, эргономические и, частично, организационные проблемы. Другая группа проблем тесно связана с эффективностью компьютерного обучения и поиском путей использования компьютеров в учебном процессе. К этой группе относятся психологические, социальные, гендерные проблемы и др.

Исследованы возможные пути преодоления проблем организации обучения дошкольников с помощью компьютера и сделаны некоторые выводы относительно его эффективности. Аргументировано, что решение проблем, связанных с недостаточным количеством компьютеров и отсутствием разработанных игровых и учебно-развивающих программ созданных для детей дошкольного возраста заключается, в первую очередь, в реализации специальных государственных программ, финансированием со стороны органов местного

самоуправління, фінансової підтримки різних суспільних фондів і т.д. Обозначено, що завдяки комп'ютеру, як інструменту діяльності, у ребенка формуються передумови теоретичного мислення, здатність усвідомлено вибирати спосіб дій і працювати самостійно, в індивідуальному темпі, розвиваються базові особистісні якості: самостійність, відповідальність, любознальність, креативність, самообладання і др.

Показано, що важливою характеристикою, яка дозволяє прогнозувати ефективність використання комп'ютерів в дошкільному освітньому закладі, є ставлення до них педагогічних працівників і наявність у них готовності до здійснення цього процесу. Підготування майбутніх вихователів до використання комп'ютерних технологій розглянуто в контексті освіти в структурі особистості, що забезпечує використання цих технологій в розв'язанні завдань професійної діяльності. Проаналізовано процес здійснення підготовки майбутніх вихователів до використання комп'ютерних технологій, наведено приклади студентських проєктів.

Ключові слова: інформатизація, комп'ютеризація, дошкільна освіта, комп'ютерні технології, підготовка вихователів.

Iryna Kostyantynivna Mardarova,
Candidate of Pedagogical Sciences,

Senior Lecturer at the Faculty of Preschool Education,
State institution «South Ukrainian National Pedagogical University named after K.Ushynsky»,
26, Staroportofrankovska Str., Odesa, Ukraine

INFORMATIZATION OF PRESCHOOL EDUCATION: PROBLEMS AND PERSPECTIVES OF DEVELOPMENT

The process of preschool education informatization has been described in the article. It has been substantiated that the education reformation and the need for its informatization spurs preschool education, as the first link of continuous education, to search for possible ways of using the computer as a means of preschool-aged child's personal development. It has been proved that computerization of education is an integral part of society's informatization; it reflects general globalization tendencies of both the world processes and harmonic development of child's personality. The phenomena "informatization", "computerization", "computer technologies in preschool education" have been defined.

Some issues regarding the use of computer technologies in the work with children under conditions of a preschool educational establishment have been analyzed. They have been generally divided into two big groups. One of them includes issues connected with the opportunity to apply computer technologies. Economic, technical, ergonomic, and, partially, organizational issues comprise this group. The other group is closely connected with the efficiency of computer education as well as the search of all possible ways to use computers in the teaching / learning process. Psychological, social, gender issues and some other issues comprise the designated group.

There have been studied possible ways to overcome problems of organization of preschool children's education using the computer; some conclusions regarding its efficiency have been made. It has been grounded that primarily the realization of special governmental programmes, financing by local authorities, financial support of different public funds facilitate solving the problems dealing with lack of computers as well as elaborated educational games and programmes targeted for preschool-aged children. It has been highlighted that the basics of child's theoretical thinking, his ability to choose methods of actions and work independently, in an individual tempo are formed due to the computer as an instrument of activity; basic personal qualities are developed, they are as follows: independence, responsibility, curiosity, creativity, self-control, etc.

It has been shown that pedagogues' attitude to computers and their readiness to use computers in a preschool educational establishment are the factors enabling prognostication of the efficiency of using computers in the designated establishment. A new formation within a personality structure which provides the use of computer technologies while solving problems of professional nature is understood as the readiness of the future educators to use computer technologies. The educational process targeted for the future educators which is aimed at training them in using computer technologies has been analyzed; some samples of students' projects have been given.

Key words: informatization, computerization, preschool education, computer technologies, educators' training.

Подано до редакції: 10.09.2016 р.

Рекомендовано до друку: 24.09.2016 р.

Рецензент: д.пед.н., професор Т. І. Койчева